

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{4}{16}$ = (Április 16-dikán)

1831

A' Római régiség' folytatása
(Nzti. Társalk. 14 -- 15-dik Szám)

I. *Iung.* A' C betűt a' G-vel váltogatva használták a' kőfaragók' vigyázatlanságjok, mint pl. feljebb, Augusto helylyett Aucusto áll, 's ezért így olvashatni: Ala I. Juncta Fronto. ect.

Vannak, kik Ala II. Ung-nak vagy Hyngnak tekintik, 's az Ung tagadhatatlanul úgy-is van, a' mi a' II. illeti, ez is tisztán látható ugyan, de közöttök a' kő egy-kevés tsorbát szenvedett. Ezek tehát Magyarat gyánítanak, azt adván okúl, hogy eldödeink nem Ungvár várától nyerték Hung, Hungu nevezeteket, a' miut Béla' névtelen Jegyzője állítja *Cap.* 13; — hanem az 1822. *Tud. Gy.* 6. 17. szerént, eleink már az előtt több századokkal, sőt ezer évvel használták az Ungrus nevet; ide járulván az-is, hogy Daciát a' Rómaiak alatt-is lakták magyar féle nemzetek Jászok és Pártosok, a' mint ezek a' már felhozottakból kitetszenek, 's hogy "a' Magyarok különösen még a' munkásságtól görög nyelven nevezettek Urgus névvel-is." A' betses Horvát "Rajzolatok a' Magyar Nemzet' legregiebb Történeteiből. Pest 1825. 8° 10. §. 24. — Ezt elhatározni a' tudós közönség' hírt-okai közzé tartozik.

Fronto Antoniniana. Ki maradt ugyan a' Fronto szóból az utolsó O. de hogy

még-is így keljen érteni; az alább előadandókból világos. *Calepinusnál* Fronto széles homlokot jelent, 's ezért nevezettek-el az Aeterninusok, Aufidiusok, Corneliusok, és Juliusok Frontoknak. *Beniamini Hederici Schol. Hung. Rect. Lexicon. Manuele. Lipsiae 1739. 4° T. 1. colum. 2225.* A' történet-írók egynehány Frontoról emlékeznek, szöjünk az e' tájt éltekről.

a) Marcus Fronto, Traianusnak 101-ben Consul társa, említi *Martialis ex Museo Petri Scriverii Bassani L. I. Ep. 21.* "Vota tui breviter si vis cognoscere Marci clarum militiae Fronto! togaeque decus."

b) "Sextus Julius Frontinus, élt Vespasianustól-fogva Traianusig. Britanniában Proconsulságot viselt, mely hivatal róla J. Agricolára ment által. Meghált 106-ban. Hogy emlékezetére semmit ne építsenek ezen szavaival tiltottamag: *Impensa monumenti supervacua est; memoria nostri durabit, si vita meruimus.* Irt de aquae ductibus Urbis Romae, két könyvet Nerva alatt, midőn rá a' Rómába befoljó vizekre va ó vigyázás bizódott. — Neve alatt van ilyen titulusu munka: *De Coloniais, et de Limitibus agrorum.*" *Budai Esaiás régi Római vagy Deák Írók. Debreczen. 1814. 8° 295. és 299 — Vigiliarum Tri-*

hunusságából Galba kihányta: "*Exactorati per eos dies. — — — ect. — — e vigiliis Julius Fronto*" *C. Tacitus Hist. L. 1. Cap. 20. — Cum fratrem eius Julium Frontonem Tribunum Othoniani sub eodem crimine vinxissent.* • *ibid. L. 2. Cap. 26.*

c) Priscus Cornelius Fronto, Tanítója az ékesen szövegekben, 's később a többek között hadi vezére a Pártosok ellen viselt hadban Marcus Aurelius Császárnak, kitől annyira szeretett, hogy a római Tanátsal tiszteletére oszlopot kívánna emeltetni, követői az oratoriában Frontinusoknak neveztetnek. *Julius Capitolinus in M. Aurel. — Eutropius L. 8. Cap. 12.* — E három nagy tekintetűek közül lehet-e, 's melyik a miénk? hozzá vetünk alább.

Numini eius sempiterno. Augustustól kezdve a Tsászárokat Numeneknek, sempiternusoknak, Sanctusoknak 'sat. írásban kiadott rendelkezéseiket pedig Oraculumoknak bérmálták, 's ez még a Keresztény Uralkodók között-is soká használtatott, mint több emlék-köveken láthatni. N. M. Q. E. D. azaz numini, maiestatique eius dicatissimus, devotus. *Beniam. Hederici Lexicon. T. 2. Appendix sive compendiorum scripturae, — — signorumque Interpretatio.*

A. C. Libertio. Ki, 's mi lehetett? nem határozhatom meg, ha Caius, vagy Cneius Libertiusnak vétetődhetik, úgy lehetőleg Praefectus Aëae, vagy inkább Pro-Praetor volt, mert csak Consulnak 's Praetornak állott szabadságában séreget 'sat. feláldozni. — *Ac Libertio-nak,* azaz, hogy Caracallának Libertussáért, (a' milyen volt az általa Hiumban Achilles' sírjánál méreggel megölt Festus nevű, egyébaránt igen kedves szabadossza. *Lassu István Olasz Statusok' Letrások 152.*) egy Alával fogadás tétetett volna, bajos feltenni, ámbar Néro Csá-

szár' Elius szabadossának (kiről szól *Tacitus Annal. Lib. 13. Cap. 1. rei familiaris Principis in Asia impositus* " 's kiura' távol-léte alatt, Rómát igazgatta) nem lesz vala felesleg való; de másfelől azért sem gondolom, mivel a' kövön nem annyira *Liberto*, hanem inkább *Libertio* áll a' T. betű az I-vel egybe lévén oly' formán foglalva, hogy ez amannak fedelét, vagy-is a' T. betűnek szára, kalapját magosságával fejül haladná.

Az *abreviationak* ezen módját közönségesen *coarctationak*, különösen *contignationak* nevezik a' *Diplomaticusok*.

Devota. A' Tsászárok alatt szokássá vált minden esztendőn, mind a' katonatanyákon, mind a' Capitoliumban hit fogadást tenni a' Tsászárnak szerentsés országlásáért 1821. *Tud. Gy. 8. 6.* kivált azon alkalmatossággal, midőn a' katonaság akkoron-is hihetőleg, mint mostan, Tsászárhoz viseltető hívségre felhíttetett; nem kell tehát itten a' devota alatt oly' áldozatot érteni, milyent a' Samnitesek ellen foljt hadiviseléskor P. Deciusról ír *Livius Lib. 8.* a' Rómaiaknál-is Caracalla' idejében vége volt a' tsudának, 's nemzeti energiának.

Itten már azon kérdés adja elő magát, hogy Caracalla Uralkodásának melyik évében állítatott légyen fel e' le írt emlék?

A' Tsászárok mikor valakit fiakká fogadtak, vagy szülőtjüket örökösnek rendelték, őket akkor *Juventutis Princeps* nek, *Auguroknak*, *Consuloknak*, *Pontifexeknek* nevezték-ki, e' mellett *Imperatorokká* tették, 's ugyan akkor *Tribunitia Potestassal* ruházták-fel. pl. "*Augustus — — M. Agrippam — — geminatis Consusatibus extulit. — — Tiberium, et Claudium Drusum privignos Imperatoris nominibus auxit — — genitos Agrippa Caium, ac Lucium in familiam Caesarum*

induxerat; nec dum posita puerili praetexta, Principes iuventutis appellari, destinare Consules, Specie recusantis flagrantissimè cupiverat. — — Nero solus e privignis erat: illuc cuncta vergere, filius, collega imperii, consors Tribunitiae potestatis adsummitur.“ *C. Tacitus Annal. 1. C. 5.*

Igy lett Caracalla-is Attya' segédévé: *“Severus filium suum Antoninum Caracallam socium imperii facit, et ipsi Tribunitiam potestatem concedit, cum ipse sextam iniret, ut inscriptiones ostendunt, et alterum filium Getae Caesarem facit, atque in orientem proficiscitur anno Christi 198.”* *Theatrum Historicum 588.* — Által láthatjuk innen tehát, hogy a' korona' örökösei az Imperátorságot egyszerre nyerték-el a' Tribunitia Potestással; így vetegette fel Engel János-is Fabretnek megigazított Táblájából Traianus' Daciában viselt hadait. *Engel. 190.* — Ki indulva már ezekből, hogy e' felírás

215--214-

évnek két Máius hónapjai között készült legyen; erre két erősséget hozok-fel. a) Említém Severus alatt nekie 195. máius 15-kén Tsászár-ra választását; szám-láljunk ettől kezdve felénk öt esztendő-t, nem de 198-ban ugyanazon hónap kö-zepén telnek ki-azok; 's ugyanakkor a' hatodikra mennek által? Így tehát *“Severus filium suum Antoninum Caracallam socium Imperii facit, et ipsi Tribunitiam Potestatem concedit, cum ipse sextam iniret.”* 198-ban Május' vége felé. Ha már Caracallának kövünkön olvasható Trib. Pot. XVI. számjait ettől kezdve vetegetjük; éppen 214. Máius fogy-tán fognak azok kitelni.

b) Severusnak, 's két fiainak tiszte-letekre, többek között, ilyen felírásu kő emeltetett: *“Imp. Caes. Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Aug. Arab.*

Adiabenicus. Parthicus Maximus Pontifex Max. Trib. Potest VIII. (azaz 9) Imp. XI. Cos. II. P. P. Procoss. et Imp. Caesar. Marcus Aurelius Antoninus. Pius. Aug. Trib. Pot. III. (azaz 4) Procoss. et Imp. P. Septimius Geta. Antonin. Vias. et Pontes. rest. ab Aug. Mill. Pass. XXXI. — Ha itt-is az iménti mód szerint Severus' 9, 's Caracalla 4 esztendeit szám-lálni fogjuk; 202 évbelieknek fogjuk ta-lálni az emléket; következőleg által lát-hatjuk azt, hogy Caracalla 4. Trib. Pot. esztendeit itt-is 198-tól kelljen kezdeni, melyet imént epochául megállítánk, mint-hogy pedig Uralkodásának 16 dik évébe 215. Máius végefelé lépett, alkalmasint e' tájt-is állítottatott-fel, noha Contius An-tal Caracallának kövünkön látszó 4-dik Consulságát kerek számban éppen 214-re tette *Fasti Consulares ad annum Urb. cond. 965. Justinianus' tör. könyvében.* E' szerint 1851. Máiusban 1617. esztén-dőt töltött emlékünk.

Hogy Getáról emlékezet kövünkön nün-tser kettős oka lehet. a) *“Consentien-tibus utrisque; et Matre praesente, Imperium dividerunt, ut Europa omnis Bas-sano cum meridionalibus cederet; Asia vero, et quidquid ad orientem erat Getae.”* *Theatr. Histor. 594.* 's ezért Erdélynek velesemmi köze nem volt, vagy pedig —

b) A' mi hihetőbb, bátyja keze által már az előtt 212-ben elbukott. Ugyan-is Petavius Dienesnek e' szavaiban: *“Antonius Caracalla, et Geta duo Severi filii pari iure post parentis obitum ad Imperium evecti sunt, anno ut dictum est Christi 212.”* Ha ezen hihetőleg nyom-tatással elhibázott esztendő-t eggyel ke-vesebbre, azaz, 211-re értjük, mint-hogy a' hallottak szerint, attyok éppen 211. Februarius 4-én halt-meg, követ-kezőleg, ők ekkor kezdettek uralkodni: úgy bátran megállhatnak ide tartozó, 's

szanebbi hibáját helyre hozó további sorai Petaviusnak: "a quo, anno imperii altero, ut e Xiphilino constat Christi 212. in ipso sinu matris per colloquii speciem frater est occisus anno aetatis 23. — Rational. Tempor. P. 1. L. 5. 244. Sőt a' mikor T. Halitzky Antal Úr 1824. Tud. Gy. 2. 21. azt mondja, hogy Caracalla "magánosan 6 esztendeig uralkodott volna," tudatván, nekie 217-ben lett megöletése, ha innen elé hat éveket számlálunk, akkor Géta 211-ben halt volna meg. Váli István Imper. Tü-dőre 46. — halálát 213-ra, mások alkalmasint hibáson, 214-re vetil.

Ebből lehet megérteni azt-is hogy kövünkön Imperator II. vagy III. miért nem találhatik? mivel' Caracalla csak 215-ön innen kezdett inkább hadakozni Dacusok, később ásiái Pártosok ellen. Engel. ibid. 270. nem állván ellent Britannicus's Particus nevezetei, mellyeket maga számára atyjának halmozott dítösítéséből aratott, vagy T. Halitzky Úr szerint "a Parthicus, és Britannicus titulusokat az atyával közölte" 1824. Tud. Gy. 2. 21.

II

IVLIAE. MAMEAE. AV
CVSTAE. MATRI. SANC
TISSIMI. IMP. CAES.
SEVERI ALEXANDRI
AVC. ET. CASTRORUM.
SENATVSQUE. ALA.
FRONTONIANA ALE
XANDRIANA. EX.
QVAESTVRA. SVA.
DEDICANTE.

-S. DIO. DOMITIA. -

-EG. AVG. PR. PR.

III

-MOQUE PRINCL. -

-GENTVS. EIVS. AVCTA-

-RALITATIBVSQUE. DI-

ALA. FRONTONIANALE

-NDRIANA. EX QVAESTVRA
DEDICANTE — AS DIO —
TIANO. LEG. AVG. PR. PR.

Az első párkányos faragott szeglet kö- magossága 5' 4" elejének szélessége 2' 5" 6". jobb felől való alsó szeglete eltörött vastagsága 2' 8" 6" betűi festetlenek, találatott Ilosva felől a' Cs. kereszturi határ-szélben az ottan volt nagy épület romjai között. A' második pedig a' várnak nap nyugóti kapujánál, ez mindenfelől tsonka. Szélessége 2' 8" betűi veressek, kevés rövidítés van mind-a'-ket-őhen.

Juliae Mameae. Bassianus Aeliogaba- lusnak két leányai voltak, egyik a' már esméretes Julia Domna; a' másik Varia Julia Moesa, ennek Juliustól megint két leánya, egyik Julia Soaemias (Semiamira, Sýmia, Syra) Caracallának harmadik felesége; a' másik Julia Mammaea kiről szó van. Férje volt Varius Marcellus; vagy *Micraelius János* szerint; *Hist.* 549. Genesisus Marcianus, szülöt- jök Alexander. A' Nép eleintén igen sze- rette Mammaeat, utóbb ugyanazon nép indulatja áthatatlanságának fiastól áldo- zatja lett. *Severi Alexandri* Severusnak hívatott, részint, hogy katonáit kemény fenyítékben tartotta, sőt zenebonádkodó egész Legiókat eltörölt. *Aeli. Lampr. in Alex. Sever. C. 5.* részint hogy aty- tya-is így neveztetett. Alexander nevét kapta a' Nagy Sándornak szentelt Ar- cenai Templomtól; melyben az Isteni- tiszteletre megjelent anyjától született. *Ael. Lampr. ibid. C. 1.*

Ex castrorum Senatusque. A' hadi- sereg, 's fő Tanács anyjának Mammae- án kívül, még Julia Domna Septimius Severusné, 's Aurelius Victorinus 27- dik Tyrannusnak anyja Victoria nevez- tetett, mint a' régi köveken, 's pénz- ken olvashatni. Egy a' nagy Atlas-hog- sorai végződéseknél, 's a' Sabarai pusz-

taságok' kezdetinél virágzott Auziensis
római Coloniának romjai között talált ké-
felírásából a' Senatus szó kimaradott:
Juliae Augustae Matri Caesaris, et Cas-
trorum. 1830 *Tud. Gy.* 11. 90. Hízel-
kedés's adakozásra buzdítás nemei köz-
zé tartozó mód vala.

(foljtatása következik).

(Pompeji végezete).

Később, majd-hogy a' bús Nap letekinthe
A' romlás, szomorú pusztá vidékire-
A' megtért keserült nép zokogott a' honny-
Kedves mindene' sírjain.

Ásott ott a' Vagyon, 's a' nemes érzemény
Kétes vággya a' föld' mely temetőjiben.
Egy Tsászár' f) kegyein sok Vagyon, és halott
A' földből kikériült vala.

Majd ült hosszas időn Plánta-világ'-kopár
Hantokkal fedezett Pompeji föld alatt.
Sírján a' feledés' gondtalan évei

Nyögtek, 's dúltak a' száz-szakok.
Így forgott sok idők' év-karikája le.
El hunyt Pompejinek már alig élt neve.
'S egy munkási lapát hívta az új-világ'
Vágymozgatta kezét oda g)

Egy Nápóli Király-Károly, a' harmadik
E' mely sír' fedelét bontani kezdte-ki.
Folyt a' munka tovább e' mi időnkben is;
'S feltünt pompeji' bús fala.

Mint egy nagy temető' melyre le-ásatott
Sűrű sírjaiban nyúlnak el a' halál-
Ládák — Pompejinek látanak úgy ez' új
Létet nyert tsuda részei h)

Majd két ezred alatt síri homályban ült
Mély útzakra sütött a' kegyes égi Fény.
Feltámodt a' halál Pompejiben; de az
Élet halva maradt ma is.

Mily' sok szép remekét, néma ereklyét
A' vén kornak elő hozta ez' új idő

f) Titusnak

g) Egy szőlő-plántáló talált ott egy szép
három lába alkotmányt a' földben, 1748-ban.
Ez adott alkalmat Pompeji' 1753-ban előbbször
kezdődött kiásására (Goro-s Wanderungen durch
Pompeji. Seite 23); mely tán ma is folytattatik.

h) Goro szerint 1824-ig Pompejinek ötöd
része volt kiásva, 's hét. esztendő' alatt napján-
ban 600 munkásokkal dolgoztatva rajta, egészen
ki lenne ásva.

Ott a' hamvak előtt i) hány de enyész-e!
'S hány Nagynak tsak a' váza van!

Mily' kedves tünemény lenne ezeknél it —
Ott még látni Napot! lám a' komor fájt
Éinek még; 's a' bogár létre melegszik;
Ember — nem. Tsuda-nagy titok!

Mit!? — köfal, 's a' bogár végre enyészik-el,
Emberről tsak a' víz hull-lé; de ő maga
Él — a' lélek örök honnya felé siet;
'S tsak hamvat fed a' hamvhalom.

Jó ízléssel a' mit szült amaz ó-világ,
És több ősi jelek kelve ki hamv alól-
Nápoljt, Porticid eltöltve — Olasz-határ,
'S Külföldt gazdagodott velek.

Valjon-majd mi idő-kor' szeme látja-meg.
Ott fejt kelve egész hajdani Pompejit!
Valjon lakja lejűd már e' halált kiállt
Város még valakinek ott!

Hozzátok-ti ti bús megumohosult falak;
A' szép Pompejinek néma ereklyei!
Szóllok: — kebleteken képzetim' árja' mely
Sohajtásai lengenek!

Üdvözlek titeket, létre derült falak!
Lelkem vissza tekint ős korok' árnyiba.
'Sohajtásom avúlt régi mivoltotok'
Feltünt fényeim andalog!

Óh, nem tsak titeket ért a' kemény tsapás!
Nints sok Troja; el ült fényei' hamvain
Karthágó; de utóbb támadt új világ;
'S Washington' szele lengedez.

Így áll fenn a' Világ néma tseréji közt.
El tün' hagyha a' múlt; már terem a' jövő.
Troják' hamvaiból Róma derüle-ki.
Tűnnek, 's kelnek a' Bábélek.

Úgy van-bár ha ezer módja különböz is,
Mindennek kiszabott sorsa enyészet itt!
Lélek, földi-erény, mennyei elme k)-tsak-
Egy kints — a' mi halált nem ér.

Zeykfálvi idősb Zeyk János.

Gyermek-oskolák.

Az avas módi szerint a' gyerkötze,
az Abéce-könyvet hónalja alá fogva-
az oskolába küldetik. Közönségesen a'
többi oskolistákkal, kiknek számok 50--
40 a' legkiseb felvételszerént, egy szűk,

i) Nálam is vannak onnan, és Herculanum-
ból kiásott Házi-Istenké' (Laresek') apró éztz-
képei. 's egy gyűrű.

k) Bővebben érintem — az Elaxe-trium'
darabban.

tisztátalan, gőzös, szagos házba, beszorítják, azon ráíjesztéssel, hogy a' padon meredt faként üljön, és a' tanítás tárgyára jól figyeljen. 'S ha öt, v. hat éveskorában már a' gyermeket iskolába küldjük akkor, mikor otthon még-semmire sints szoktatva: bizonyosan oly' nagy sokaság között, a' tanító legelőbb-is a' helyt-ülést, 's azután az ügyelést kéntelen megkívánni. De valjon valósággal jó-é, hogy a' gyermeket oly' gyenge-korban kezdik iskoláztatni? És ha ezen kérdésre *Igen*-nel felelnek: Valjon azon mód, melyel nálunk ily fontos dolgot üznek, helyes-é; 's a' tanulás-tárgyak, melyekkel a' nevelés kezdődik, oda-illők-é? Ha az ember megfontolja, hogy a' gyermekeket már jóval előbb figyelmezésre kell szoktatni, mint tanítani kezdeni; 's ha meggondoljuk, hogy a' gyermeknek már sokat kell előre tudni, és tanulni, a' nélkül, hogy legkisebbé is észre-venné a' felügyelőjének tzeljját: úgy, alig lehet a' kizagást elnyomni, mellyet oskolázás módunk érdemel. Hanem fájdalom, a' dolog sokkal fontosabb (ernst), mint-sem nevettség tárgya lehetne, 's egyenes rész vételt érdemel.

Tsak munkálódás tehet bódoggá, és vidorrá, 's a' gyermekjátékok a' legészfejtőbb foglalatosságok a' gyermekekre-nézve. 'S miért nem talál ezen igazság szíves rész-vételre? Miért késünk a' gyermekeknek hétéves-korokig, oskolaházak helyett, játék-kerteket, játékszobákat állítani-fel, és oskola-mesterek helyett, játék-ügyelőket 's ügyelőnéket tenni beléjük: midőn, az utánnozás' ösztöne mellett, a' munkálódás ingere leg-hatalmasabb a' gyermekben úgy, mint *játék-inger*? Mennyit nem tanulhatnának a' gyermekek az ily' játék-gyűlésekben egymástól, 's felügyelőjiktől is, a' nélkül, hogy igazgatójoknak tzeljját meg-

tudnák? 'S mennyire lehetne ezen játszva-tanítást, erőltetés nélkül, arra használni, hogy a' gyermekek testekben, ügyeseknek formáltassanak, érzékeik, 's érzéki figyelmeik gyakoroltassék; az erköltsi érzéseik felébresztessenek egymással kijöni (!) tudjanak, engedelmeseleg gyengék, 's gondolataikat, társaikkal közölni tudják?!

Sok szülék úgy nézik az oskolát, mint egy menedékistálót gyermekeikre-nézve. Ha oskolában vannak a' gyermekek azt szokták sokan mondani, meg menekedtem már tőlök; 's ha éppen nem sokat tanulnak is, legalább jó kézben vannak. De 'hát valjon valósággal úgy van-é ez? Valjon azon állapotját a' gyermeknek, midőn a' szabad mozgásban meggátolják, 's tsak a' helyt-ülésre kényszerítetik, azon sokszorozott ráívasztással, hogy figyelmezzon a' betűkre, és a' vallás-papolásra, lehet-é dítserni; midőn a' tzel, lelki tehetségeinek egészséges kifejtése, volna? Testének növésére-nézve, gondolatom szerént, nem; de lélekerejének kifejlődésére-nézve még inkább nem mert azon halvélekedések, melyek a' viasz-telekbe, ilyen gyengékörben, az elfogult tanítótól, bétsepegtetődnek, úgy megrögzenek, hogy a' legjózanabbakkal-társalkodás-sem képes azokat egészen ki-surlani; 's ha talán a' józan társalkodás ezt megtehetné is, mennyivel jobb lenne, ha az embernek ily erő-terkerítéseken (catastrophe) nem kéne át-esni?

De 'hát mit kezdjen az ember öt-hat gyermekkel oly háznál, hol az apa kéntelen kenyeret keresni, az anyának a' ház dolgához kell látni, a' gyermekek között 1-3 beteg, vagy tán az anya éppen gyermek-ágyban van? A' nagyszülék (nagy-apák, és-anyák), mint tudva van, nem legjobb nevelők, elbeszéznek, elkényeztetik unokáikat: de gyak-

ra nem is érkeznek, mint szintén más rokonok. Így okozkodnak gyakran sok szülék, midőn nekik a fenn- említett vélekedéseket előhozzuk. És — nekik biz' igazok van. Ha sok a' gyermek a' háznál, a' vágyódás közzülök egy-darabig kinyűgöződni, természetes; ha pedig igen kevés a' gyermek a' háznál, nints játék-társ, a' magánoskodás ölö unalmat hoz a' gyermekre, a' szülék vagy nem érkeznek, vagy nem tudják foglalatoskodtatni, és — oskolába küldik. Hogy lenni kell oly helynek, a' hova a' szülék gyermekeiket, a' napnak minden részében, küldhessék a' nélkül, hogy testi vagy lelki veszedelemtől félthetnék, kérdés alá sem jó. Ugyanazért szükséges lenne felettébb, hogy minden városban és faluban lennének köz-játék-helyek, nyárban játék-kertek, télben játékházok minden rendű születésű és válású gyermekre-nézve hároméveskoroktól fogva hatig, v. hétig, a' hova a' gyermekek szüleiiktől tisztán felküldetve játékkal tennék-meg azon elő-gyakorlásokat, mellyek az oskolai tanuláskor nagy mértékben szükségesek.

Ezen játékhelyeken telyességgel nem kéne arra igyeközni, hogy a' fő töltésék-meg, leginkább az érzékeket (látás, hallás sat) kéne gyakorolni, a' játék-ingert okosan vezérelni, az erköltsi érzést kifejteni, az akaratauk helyes irányt, adni: a' mire szabad-hely és szabadmozgás alkalmasabb, sükeresebb mint a' helytülés, vesztég-erőltetés. A' külső érzékeknek, az érzéki figyelemnek (a' külső tárgyakra-ügyelésnek), a' testi erőnek gyakorlása, a' vidorság, szökéd-tselés, ugrálás, szaladás, éneklés, felváltva, mesékkal, regékkel, mely végre könyvek is vannak írva (de inkább németül, mint magyarul), elő-mutatása, és megmagyarázása a' látható tárgyaknak, eszközöknek, malmoknak, kerekeknek, ó-

ráknak, s rábiztatás azoknak játékból megtsinálásokra ezek lennének mű-köreik a' kisedeknek.

Kevés kívántatik-még a' józan eszen, és tiszta erköltsön kívül a' végre, hogy ily játék-gyűlést vezérelni lehessen. Gyermeki gondolkodás, szeretet, v. vonzó-dás a' gyermekekhez, a' mese-v. regemondásra természeti ajándék, s kedv az egyszerű s gyermek-szívet megillető dalokra. Mindezen tulajdonságok pedig fellelhetők a' szépnemben, tsak nem tapasztatnak, s fejtetnek-ki eléggé a' házasság előtt, pedig minden anyának nagy szüksége lenne reá.

Nem is kellene külön-fizetéses játékmester. A' pap, v. papok, hol több válások vannak felvigyázhatnának a' játék-oskolára; egy asszony-eggyesület, lehetne nekik ellenőrjök (controlleur); és a' játék-mesterek kitelnének a' felnőtt leányokból. És azon gyön yörűség, melylyet a' szépnem azon meggyözödésből merítne, hogy hazájának polgárokat nevelt, sokkal többet érne, mint a' 'sibongó mulattságok: melyeket tsak ugyan nem tartok oly veszedelmeseknek, mint a' köhögösök, és köszvényesek, s test-sanyargatók.

Ily' móddal házi életünknek oly' jót nyernénk-meg, melynek híjját minnyájan érezzük, a' nélkül, hogy rajta segítni egy ember hatalmában állna. Megnyernők 1, a' kised világ polgároknak természetes vezetőseket, útha-igazításokat; 2. gyakorló-oskolát a' felnőtt leányoknak, s formáltatást a' nevelőneknek, és anyáknak; 3. Gyermekünk jól indítva menven az oskolába, felannyi időnyeres lenne.

Schneider Ackermann.

Méltóságos L. Báro Brányitskai
JOSIKA JÁNOS
Ur Ó Excellentiájának

a z
 Erdélyi N. Fejedelemségbeli
 Kormányos Elölülője
 b e t s e s s z ü l e t é s n a p j á n
 ki jelentett Érzése
 e g y H a z a f i n a k
 1831-dik Eszt. Mártz 31-dik Napján.

A' Természet' kebelének
 Újj életre nyílása,
 Sok örömök' érzésének
 Ömledező forrása,
 Mely a' szívet ha elteli
 Erzésinket felemeli
 Hálálkodó buzgással.

Bóldog környék! melynek táján
 A' komor elunt telet,
 Az érzések' ilyen báján
 Váltja-fel a' kikelet:
 Hol a' képzet elmerülve,
 A' tiszta szív felhevülve-
 Vig napokat innepel;

Hol a' fejlő Természetet
 Tsend, 's béke lep fedezé,
 'S a' munkás nép az életet
 Bóldogságba érezi,
 Mely a' kínzó vágyásoknak
 Maszlagit-míg az másoknak
 Szívet zúzsa, megveti.

A' hol a' Hit szent tsiráit
 Szabad lélek, 's ész ólja,
 'S e' kettőnek bölts munkáit
 A' halandó kóstolja, —
 'S e' mellett önn óltalmára
 Nyert Jussai szent határa
 Közt semmi-sem terheli.

Bóldog környék! hol a' kelet —
 Ily' örömmel viríthat,
 'S köz érzésre a' tisztelet
 Minden szívet felnyithat,

Hogy a' kinyílt természetnek,
 És egy azzal vett Életnek
 ; Innepelve áldozzék:

Bóldog, százszor bóldog! az a'
 Szép kikelet rendével
 Díszeskedő édes haza
 Mely Jó s i k a' Nevével
 Eggyesítve betsesíti.
 Azt a' Fényt, mely díszesíti
 A' természet' foljását.
 Áldott az a' kinyílása
 A' Természet' ölének!
 Melynek-ily' szép tsirázása
 Fénnye — Hazánk Egének:
 Mely közre szórt sugárának
 Tüzével — e' kis bazának
 Mint egy fárus világol.

Tündököljék honnyunk felett
 Fényed, bóldog sugára
 Jó s i k a! a' Kormány mellett —
 A' Haza' köz-javára
 Sokáig, hogy annak Ege
 A' változó sors' fellege
 Alá soha se jusson.

Páljad körén — lépéseid
 Köz-jó ipar vezesse,
 Nemes lelkü érzéseid
 Sok szép, 's nagy tett kövesse,
 Hogy a' hivség, bizodalom —
 Áldások közt — majd jutalom
 Koszorúkat fonnjanak.

Élted számos Tavasszain —
 Öröm, 's áldás nyíljanak,
 'S azok — az agg kor' napjain
 Megelégvést nyújtsanak,
 Hogy ez — Haza' köz-javára
 Kimért élet út' határa
 Így bóldogabb lehessen.

ENGEDELEM-KÉRÉS —
 Ha a' következő Társalkodó el nem
 mehetne következő idejében!